

**Psychopathische trekken en internaliserend en externaliserend
probleemgedrag: Verschillen en overeenkomsten tussen jongens
en meisjes in de adolescentie**

Masterscriptie

Clinical Child and Adolescent Studies

Willemijn Valstar, s0942537

18 augustus 2014

Eerste lezer: Mw. W. Zwaanswijk

Tweede lezer: Mw. M. Malda

Universiteit Leiden

Abstract

The aim of this study was to investigate relations between psychopathic traits and internalizing and externalizing problems in adolescent boys and girls. A sample of 361 boys and 313 girls who attend prevocational and secondary vocational education in the Netherlands were assessed using self-report questionnaires. The Youth Psychopathic traits Inventory is used to measure psychopathic traits on the interpersonal factor, the affective factor, the lifestyle factor and on the total score. The Strength and Difficulties Questionnaire is a screening questionnaire on internalizing problems (emotional problems and problems with peers) and externalizing problems (hyperactivity/attention problems and conduct problems). The results reveal that boys reported higher scores on all the three factors of psychopathy (interpersonal factor, affective factor and lifestyle factor) than girls and on the total score of psychopathy. Girls reported higher scores on internalizing problems and there were no differences found between boys and girls scores on externalizing problems. Significant positive relations were found between all psychopathy factors and internalizing and externalizing problems in boys and girls. There were no differences found between boys and girls on the relationship between psychopathic traits and problem behavior. The results and their implications and recommendations for future research are discussed.

Theoretisch Kader

In zijn boek 'The Mask of Sanity' dat in 1941 voor het eerst uitgegeven is vraagt Cleckley (1941, 1964) aandacht voor de problematiek van de psychopathische persoonlijkheidsstoornis. Hij zette hierin zijn theorie uiteen en illustreerde dit met voorbeelden van psychopaten waar hij als psychiater in de praktijk mee in aanraking kwam. Cleckley (1941, 1964) formuleerde zestien karakteristieke criteria van psychopathie. Zijn centrale idee van psychopathie bestaat uit de aanwezigheid van ernstige pathologie dat gemaskeerd wordt door een uiterlijke vertoning van een persoon met een normale geestelijke gezondheid. Het begrip psychopathie beschrijft een constructie van een manipulatieve, emotionele, meedogenloze en onverantwoordelijke persoonlijkheid en wordt bij volwassenen vaak gezien als een antisociale persoonlijkheid (Hare, 1998).

Hare (1998) ontwikkelde de Psychopathy Checklist (PCL), een screeningsinstrument bestaande uit twintig items voor het meten van psychopathie. Daarbij onderscheidde hij twee factoren: de interpersoonlijke- en affectieve persoonlijkheidsfactor (Factor 1) en de antisociaal gedrag en sociaal deviant factor (Factor 2). Dit twee-factoren model is later aangepast tot een model bestaande uit vier factoren: de interpersoonlijke factor, de affectieve factor, de lifestyle factor en de antisociale factor (Hare, 2003). Cooke en Michie (2001) zien de antisociale factor als een gevolg van psychopathie en niet als een karakteristiek element hiervan, waardoor ze deze factor hebben weggelaten uit hun drie-factoren model: de interpersoonlijke factor (Factor 1) de affectieve factor (Factor 2), en de lifestyle factor (Factor 3). De interpersoonlijke factor kenmerkt zich door een arrogante, bedrieglijke, leugenachtige en manipulatieve interpersoonlijke stijl. De affectieve factor kenmerkt zich door kilheid, emotionele onverschilligheid, een gebrek aan berouw en emotionele diepgang en nalatigheid in het nemen van verantwoordelijkheid voor eigen daden. De lifestyle factor is gericht op gedrag dat zich kenmerkt door sensatie zoeken, een gebrek aan het hebben van lange termijn doelen, parasitaire gerichtheid en impulsief en onverantwoordelijk gedrag.

Psychopathie bij Kinderen en Adolescenten

Bij adolescenten kunnen psychopathische trekken onder andere gemeten worden door middel van de Psychopathy Checklist Youth Version (PCL:YV) en door de Youth Psychopathic Traits Inventory (YPI; Forth, Kosson & Hare, 2003; Dolan, 2004). Psychopathie is een persoonlijkheidsstoornis en persoonlijkheidsstoornissen worden niet gediagnosticeerd bij mensen onder de achttien jaar (APA, 2000). Daarnaast wordt psychopathie bij adolescenten niet theoretisch en empirisch onderbouwd (Seagrave & Grisso, 2002). Ook wordt er om die reden bij adolescenten geen cut-off score gehanteerd, waardoor de prevalentie van psychopathie bij adolescenten onbekend is. Brandt, Kennedy, Patrick en Curtin (1997) stelden hun eigen cut-off score en vonden daarbij een prevalentie van 37 procent bij adolescenten in Justitiële Jeugdinstellingen. In vergelijking, bij

volwassenen is de prevalentie 15 tot 25 procent in de gevangen populatie (Hare, 1998a). Er wordt verondersteld dat de prevalentie bij adolescenten hoger ligt dan bij volwassenen omdat adolescenten over het algemeen impulsiever zijn en minder empathisch vermogen hebben dan volwassenen (Seagrave & Grisso, 2002). Het prevalentiecijfer van psychopathie bij adolescenten uit de algemene populatie is niet bekend (Dolan, 2004).

Er is steeds meer aandacht voor psychopathische trekken en antisociaal gedrag bij kinderen. Daarbij worden kenmerken van kilheid en emotieloosheid, ook wel Callous-Unemotional Traits (CU-traits) genoemd, gezien als basis van een psychopathische persoonlijkheid (Cleckley, 1964; Hare, 1998). Door het meten van CU-traits kan een groep met ernstige gedragsproblemen onderscheiden worden van anderen (White & Frick, 2010). Kinderen die gedragsproblemen hebben en ook CU-traits vertonen, hebben een grotere variatie in probleemgedrag, hebben meer politiecontacten en hebben vaker een geschiedenis van een antisociale persoonlijkheidsstoornis in hun familie dan kinderen met gedragsproblemen die geen CU-traits vertonen (Christian, Frick, Hill, Tyler & Frazer, 1997).

Psychopathie en Gender

Het persoonlijkheidsprofiel van psychopathie zoals door Cleckley (1941, 1964) en Hare (1998) beschreven is, is gebaseerd op jongens uit de forensische setting. De laatste decennia is er meer aandacht gekomen voor psychopathie bij meisjes. Uit onderzoek, waarin de verschillen in psychopathische trekken tussen jongens en meisjes zijn vergeleken, komen wisselende resultaten.

Veel onderzoeken hebben gevonden dat jongens meer psychopathische trekken vertonen dan meisjes (Marsee, Silverthorn & Frick, 2005; Forth, Brown, Hart & Hare, 1996; Visser, Pozzebon, Bogaert & Ashton, 2010; Sevecke, Lehmkuhl & Krischer, 2009). In de populatie van adolescent criminaliteitsplegers scoren jongens hoger dan meisjes op de totaalscore van psychopathie dat gemeten is met de PCL:YV (Sevecke, Lehmkuhl & Krischer, 2009; Penney & Moretti, 2007). Op de interpersoonlijke en affectieve factoren zijn er vergelijkbare genderverschillen in deze richting. Echter, zijn er wisselende verschillen gevonden voor de lifestyle en antisociale factoren, waarop jongens hoger of gelijk scoorden dan meisjes. In de niet-forensische populatie studenten, tussen de 18 en 32 jaar oud, scoren jongens hoger dan meisjes (Forth, Brown, Hart & Hare, 1996; Visser, Pozzebon, Bogaert & Ashton, 2010). Deze verschillen zijn gevonden op zowel de totaalscore als op de interpersoonlijke en affectieve factor (Factor 1) en de antisociaal gedrag en sociaal deviante factor (Factor 2) van de PCL-R:SV en de Self Report Psychopathy Scale (SRP-III). Ook in de leeftijdsgroep van 10 tot 17 jaar vertonen jongens significant meer psychopathische trekken dan meisjes (Marsee, Silverthorn & Frick, 2005). Dit werd zowel door de adolescenten zelf gerapporteerd middels de Antisocial Process Screening Device (APSD) als door leerkrachten. Mogelijk is er sprake van verschillende uiting van de items (item expression) bij mannen en vrouwen (Dolan & Völlm, 2009). Wanneer genderverschillen onderzocht worden op item niveau, blijken mannen hoger te scoren op de items 'kilheid/emotieloosheid' en 'jeugd-delinquentie' dan vrouwen, terwijl vrouwen hoger scoren op

het item 'losbandig seksueel gedrag' (Grann, 2000). Dit kan mogelijk wijzen op genderstereotypen, waarbij mannelijke en vrouwelijke psychopaten andersoortig gedrag vertonen.

Niet alle studies naar psychopathische trekken bij adolescenten vonden deze gender verschillen. Er zijn ook aanwijzingen dat er geen verschillen in psychopathische trekken zijn tussen adolescente jongens en meisjes in de gevangenis (Campbell, Porter & Santor, 2004; Salekin, Leistico, Trobst, Schrum & Lochman, 2005). Dit werd gemeten met de APSD, de Child Psychopathy Scale (CPS) en de PCL:YV. Er werden eveneens geen genderverschillen gevonden op de interpersoonlijke en affectieve factor (Factor 1) en op de antisociaal gedrag en sociaal deviante factor (Factor 2). Een enkele studie vond dat adolescente meisjes in de gevangenis hoger scoorden dan hun mannelijke leeftijdsgenoten (Pardini, Lochman & Frick, 2003). Meisjes scoorden hoger op de factor impulsiviteit en antisociaal gedrag (Factor 2) dan jongens. Er waren geen genderverschillen in de scores op de factor kilheid en emotieloosheid (Factor 1).

De tendens in onderzoeken naar genderverschillen in het vertonen van psychopathische trekken lijkt te zijn dat jongens hier hoger op scoren dan meisjes. Dit is zowel onderzocht in de forensische populatie als in de algemene populatie. Er zijn echter wisselende resultaten gevonden en er zal meer onderzoek nodig zijn om deze verschillen uit te wijzen en te verklaren.

Internaliserend en Externaliserend Probleemgedrag

Meer dan 60 procent van de kinderen krijgt te maken met een vorm van probleemgedrag gedurende de adolescentie (Reitz, Deković & Meijer, 2005). Probleemgedrag kan onderverdeeld worden in internaliserend en externaliserend probleemgedrag (Achenbach, 1991). Internaliserend probleemgedrag is een overkoepelende term voor gedrag dat naar binnen is gericht, waaronder angst- en stemmingsstoornissen, lichamelijke klachten, teruggetrokken gedrag en emotionele problemen.

Externaliserend gedrag is gedrag dat naar buiten is gericht. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen oppositioneel opstandig gedrag (Oppositional Deviant Disorder; ODD), gedragsproblemen (Conduct Disorder; CD) en ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder; APA, 2000). ODD kenmerkt zich door negatief, deviant en ongehoorzaam gedrag met uitingen van vijandigheid naar personen met autoriteit, en kenmerken van CD zijn een herhaald en persisterend patroon van gedrag waarbij de rechten van anderen, maatschappelijke normen en regels geschonden worden (APA, 2000). ADHD is een stoornis waarbij er sprake is van aandachtstekorten, hyperactiviteit en impulsiviteit (APA, 2000).

Internaliserend probleemgedrag en gender. Uit onderzoek blijkt dat meisjes meer internaliserend probleemgedrag vertonen dan jongens (Leadbeater, Kuperminc, Blatt & Hertzog, 1999; Sevecke, Lehmkuhl & Krischer, 2009). Angstproblematiek begint vaak al in de kindertijd en komt vaker voor bij meisjes dan bij jongens (Roza, Hofstra, van der Ende & Verhulst, 2003). De jaarlijkse prevalentie van angststoornissen in de volwassen Nederlandse populatie is 7.7 procent bij mannen en 12.5 procent bij vrouwen (De Graaf, ten Have & Dorsselaer, 2010). Ook depressie komt vaker bij

meisjes voor, maar dit begint pas in de vroege adolescentie (Wade, Cairney & Pevalin, 2002; Roza, Hofstra, van der Ende & Verhulst, 2003). In de Nederlandse populatie volwassenen ondervindt 4.1 procent van de mannen en 6.3 procent van de vrouwen een vorm van depressie (De Graaf, ten Have & Dorsselaer, 2010). In de kindertijd zijn de ontwikkelingspaden van internaliserend gedrag vergelijkbaar voor jongens en meisjes, maar vanaf de adolescentie worden verschillen in de ontwikkelingspaden tussen jongen en meisjes zichtbaar (Bongers, Koot, van der Ende & Verhulst, 2003).

Er zijn meerdere modellen die een verklaring voor deze genderverschillen geven. Roza, Hofstra, van der Ende en Verhulst (2003) veronderstellen dat meisjes meer stress ervaren in de overgang van de kindertijd naar volwassenheid waarbij zij in de puberteit te maken krijgen met zowel fysieke veranderingen als met een veranderend stereotype gender rol, wat stress oplevert. Ook kan een verklaring voor deze genderverschillen zijn dat meisjes meer interpersoonlijke stress ervaren dan jongens met betrekking tot vriendschappen in de adolescentie (Rudolph, 2002; Hankin, Mermelstein & Roesch, 2007). Dit kan depressieve en angstige emoties tot gevolg hebben. Daarnaast hechten meisjes in de vroege adolescentie meer psychologische en emotionele waarde aan succesvolle relaties met anderen en geven zij zichzelf de schuld van problemen hiermee (Rudolph, 2002). Deze psychologische en emotionele waarden die meisjes hechten aan relaties tezamen met hun zorgen om relaties dragen bij aan de emotionele impact van interpersoonlijke stress.

Externaliserend probleemgedrag en gender. Externaliserend probleemgedrag komt vaker voor bij jongens dan bij meisjes (Leadbeater, Kuperminc, Blatt & Hertzog, 1999; Sevecke, Lehmkuhl & Krischer, 2009; Berkhout, Young & Gross, 2011). In de Nederlandse populatie heeft 3.8 procent van de volwassen vrouwen en 7.4 procent van de mannen ooit in het leven te maken met een gedragsstoornis (De Graaf, ten Have & Dorsselaer, 2010). Van de Nederlandse volwassenen heeft 1.5 procent van de vrouwen ADHD, tegenover 4.4 procent van de mannen.

In de uitingsvormen van externaliserend gedrag zijn verschillen gevonden tussen jongens en meisjes. Zo uit agressie bij jongens zich voornamelijk door fysieke en openlijke vormen van agressie, zoals vechten en bedreigen en komt dit op jongere leeftijd vaker voor dan bij meisjes (Crick & Grotpeter, 1995; Baillargeon et al., 2007). Meisjes gebruiken daarentegen vaker sociale en relationele agressie, zoals roddelen, anderen buitensluiten en geruchten verspreiden (Crick & Grotpeter, 1995). Ook zijn meisjes minder vaak betrokken bij ernstig en gewelddadig delinquent gedrag zoals het plegen van overvallen, mishandeling en wapengebruik dan jongens (Gorman-Smith & Loeber, 2005).

Er is geen eenduidige verklaring voor deze genderverschillen in externaliserend gedrag, maar enkele theorieën trachten de genderverschillen te verklaren. Als eerste zijn er gendernormen in de samenleving die verschillend gedrag bij mannen en vrouwen voorschrijven (Steffensmeier & Allan, 1996). Van vrouwen wordt verwacht dat zij een opvoedende rol vervullen en dat zij een deugdelijke vrouwelijke kant tonen. Ook voelen vrouwen zich door hun sekse vaker bedreigd op locaties zoals cafés en in de nacht op straat, wat hun weerhoudt van hun aanwezigheid op deze plekken waar

criminaliteit vaak voorkomt. Een andere theorie die genderverschillen in de criminaliteit verklaart is de theorie van de morele evaluatie die er van uit gaat dat vrouwen een moraliteit ontwikkelen die hen weerhoudt van het plegen van criminaliteit (Mears, Ploeger & Warr, 1998). De moraliteit van vrouwen wordt gestuurd door de waarde die zij hechten aan relaties met anderen en het belang dat zij hechten aan het zorgen voor anderen en het voorkomen van het pijn doen van anderen. Bij mannen wordt moraliteit juist gestuurd door het nastreven van eigenbelang, wat de kans op deelname aan criminele activiteiten vergroot.

Probleemgedrag en Psychopathie

Uit onderzoek naar psychopathie blijkt dat er veel comorbiditeit is met psychiatrische stoornissen zoals onder andere angst, depressie en antisociaal gedrag (Sevecke & Kosson, 2010). Er zijn verschillende verbanden gevonden tussen psychopathie en internaliserend en externaliserend probleemgedrag.

Internaliserend probleemgedrag en psychopathie. Cleckley (1941, 1964) beschrijft in 'The Mask of Sanity' verminderde emotionaliteit bij psychopaten, waarbij de afwezigheid van angst een belangrijk kenmerk is. Later volgden er meer theorieën van psychopathie die verminderde angst als belangrijke kern van de psychopathische persoonlijkheid zagen. Karpman (1948) schreef een taxonomie van psychopathie waarin hij 'primaire' en 'secundaire' psychopaten onderscheidde. De primaire psychopaten kenmerken zich doordat zij verminderde angstgevoelens en een gebrek aan geweten hebben en de secundaire psychopaten hebben volgens Karpman verhoogde emotionele stress, meer gevoelens van depressie en een verhoogde impulsiviteit. In de 'lage angst hypothese' veronderstelt Lykken (1957) eveneens dat primaire psychopaten minder angst kennen. Men gaat er van uit dat mensen die weinig angst kennen moeilijker leren van de negatieve consequenties van hun gedrag (Dolan & Rennie, 2007).

In de literatuur zijn wisselende resultaten te vinden over de relatie tussen internaliserende problematiek en psychopathie, waarbij de tendens lijkt op een negatieve relatie met de interpersoonlijke- affectieve factor (Factor 1) en een positieve relatie met de antisociaal deviante factor van psychopathie (Factor 2).

Internaliserende problematiek waaronder angst, depressie en negatieve emotionaliteit zijn negatief gerelateerd aan de affectieve factor van psychopathie evenals aan de totaalscore van psychopathie bij mannelijke adolescenten en volwassenen in de gevangenis (Dolan & Rennie, 2007; Sevecke, Lehmkuhl & Krischer, 2009; Hicks & Patrick, 2006; Blonigen et. al., 2010). Bij vrouwen werd deze relatie tussen angst, depressie en psychopathie niet gevonden (Sevecke, Lehmkuhl & Krischer, 2009). Ook zijn er aanwijzingen voor een negatief verband tussen internaliserende problemen en de CU-traits van psychopathie bij kinderen tussen de 6 en 13 jaar oud (Frick, Lilienfeld, Ellis, Loney & Silverthorn, 1999). Een negatief verband werd ook aangetroffen tussen suïcidaal gedrag en de affectieve- interpersoonlijke factor (Factor 1) van psychopathie, bij vrouwen in de

gevangenis (Verona, Hicks & Patrick, 2005). Ook dit komt overeen met de theorie van Cleckley (1941) waarin hij stelt dat psychopaten vrijwel nooit zelfmoord plegen. Tegenstrijdig onderzoek wijst echter uit dat suïcidaal gedrag positief gerelateerd is aan de affectieve-, de lifestyle- en antisociale factoren en aan de totaalscore van psychopathie bij meisjes (Sevecke, Lehmkuhl & Krischer, 2009). Dit verband is niet aanwezig bij jongens en wijst mogelijk op een andere structuur van psychopathie bij jongens en meisjes. Ander tegenstrijdig onderzoek vindt geen relatie tussen internaliserend probleemgedrag en psychopathie (Brandt et. al., 1997; Dolan & Rennie, 2007a).

Internaliserende problematiek is positief gerelateerd aan de antisociaal deviante factor van psychopathie (Hicks & Patrick, 2006; Blonigen et. al., 2010; Hale, Goldstein, Abramowitz & Kosson, 2004). Bij mensen die gedragsproblemen hebben of impulsief gedrag vertonen ontstaan internaliserende problemen vaak als gevolg van de negatieve consequenties die hun gedrag heeft (Willemsen & Verhaeghe, 2012). Dit blijkt ook uit studies naar de co-morbiditeit tussen internaliserende problemen en gedragsproblemen, die een percentage tussen de 7% tot 30% laten zien voor angststoornissen en gedragsproblemen en een percentage van 8,5% tot 45,5% voor depressie en gedragsproblemen. (Zoccolillo, 1992; Wolff & Ollendick, 2006). Er zijn echter ook studies waarin deze relatie tussen internaliserende problematiek en de antisociaal deviante factor van psychopathie niet gevonden werd (Schmitt & Newman, 1999).

Externaliserend probleemgedrag en psychopathie. Externaliserend probleemgedrag heeft een sterke overeenkomst met psychopathie. Psychopathie gaat samen met verschillende externaliserende psychopathologie, waaronder gedragsproblemen, agressie en ADHD (Sevecke, Kosson & Kricher, 2009; Marsee, Silverthorn en Frick, 2005). Antisociaal gedrag wordt door Cleckley als een van de karakteristieke kenmerken van psychopathie genoemd (1941, 1964). Psychopathie heeft een grote overlap met de antisociale persoonlijkheidsstoornis. De antisociale persoonlijkheidsstoornis (APS) is een psychiatrische stoornis en kenmerkt zich door egocentrisme, impulsiviteit en agressie (APA, 2000). Een groot verschil tussen de antisociale persoonlijkheidsstoornis en psychopathie is dat de APS voornamelijk gericht is op het gedragselement terwijl psychopathie ook focust op de persoonlijkheidskenmerken. Veel psychopathische delinquenten hebben een antisociale persoonlijkheidsstoornis, maar slechts een klein gedeelte van de delinquenten met een antisociale persoonlijkheidsstoornis voldoen aan de kenmerken van psychopathie (Rogstad & Rogers, 2008).

Psychopathische kenmerken, zoals het niet of verminderd voelen van empathie, schuld en angst hebben een ondersteunende werking bij het plegen van criminaliteit (Forth & Book, 2010). Daarnaast verhoogd de aantrekking tot risicovolle situaties en personen samen met impulsiviteit het risico op geweld plegen. Externaliserend probleemgedrag bij delinquente adolescenten is gerelateerd aan alle factoren van psychopathie (de interpersoonlijke-, affectieve- en lifestyle factor) en aan de totale score van psychopathie van de PCL:YV (Sevecke, Lehmkuhl en Krischer, 2009). Dit werd gevonden voor zowel jongens als meisjes. Externaliserend probleemgedrag is eveneens gerelateerd aan

psychopathische trekken op de totale score en op de lifestyle factor van de Youth Psychopathic Inventory (YPI) (Dolan en Rennie, 2007a).

Agressie is bij kinderen tussen de 6 en 13 jaar gerelateerd aan de antisociale gedragsfactor (Factor 2) (Christian, Frick, Hill, Tyler & Frazer, 1997). Kinderen die hoog scoorden op deze factor waren agressiever. Dit is gemeten door middel van de Psychopathy Screening Device (PSD) bij kinderen in een klinische diagnostische setting. Zowel bij jongens als bij meisjes zijn psychopathische trekken gerelateerd aan agressie, echter zijn er verschillen gevonden in de soort agressie dat aan psychopathische trekken is gerelateerd (Marsee, Silverthorn en Frick, 2005). Bij jongens is openlijke agressie sterker gerelateerd aan psychopathische trekken dan bij meisjes, terwijl relationele agressie bij meisjes sterker gerelateerd is aan alle factoren van psychopathie dan bij jongens.

Naast agressie is er ook een samenhang tussen psychopathie en ADHD gevonden. De gedragsfactor van psychopathie heeft een sterke relatie met de hyperactiviteits- en aandacht tekort symptomen van ADHD (Mathias, Furr, Daniel, Marsh, Shannon & Dougherty, 2007). Gedacht wordt dat impulsiviteit het onderliggende mechanisme is bij zowel ADHD als bij de gedragsfactor van psychopathie.

Huidig Onderzoek

Veel onderzoeken naar psychopathie zijn gericht op jongens en slechts een beperkt aantal studies hebben onderzoek gedaan bij meisjes. De laatste decennia is het onderzoek naar psychopathie bij vrouwen echter wel gegroeid, wat een waardevolle toevoeging kan zijn voor de behandeling van jongeren met psychopathie. Bekend is dat psychopathische jongeren veel co-morbiditeit hebben met andere stoornissen. Het inzicht krijgen in het verband tussen psychopathie en co-morbiditeit is belangrijk omdat 'het bewezen is dat de etiologie, het verloop, de behandeling en uitkomsten van de stoornis hevig beïnvloed kunnen worden door de aanwezigheid van co-morbiditeit' (Widger, 2006, p.156). Huidig onderzoek zal zich daarom richten op psychopathische kenmerken en internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij jongens en meisjes. Dit zal onderzocht worden bij adolescenten tussen de 12 en 18 jaar in de algemene populatie. Het doel van dit onderzoek is om te bekijken of de verbanden tussen psychopathische trekken en probleemgedrag verschillend zijn voor jongens en meisjes. Om dit te onderzoeken worden er drie deelvragen onderscheiden.

De eerste deelvraag luidt: 'In hoeverre zijn psychopathische trekken gerelateerd aan probleemgedrag?'. Op basis van eerdere studies wordt verwacht dat internaliserende problemen negatief gerelateerd zijn aan de affectieve factor en aan de interpersoonlijke factor van psychopathie en positief gerelateerd zijn aan de lifestyle factor van psychopathie. Verwacht wordt dat externaliserend probleemgedrag positief gerelateerd is aan alle factoren van psychopathie, evenals aan de totaalscore van psychopathie. De tweede deelvraag luidt: 'In hoeverre rapporteren jongens en meisjes verschillende psychopathische trekken?'. Op basis van bestaande literatuur wordt verwacht dat jongens hoger zullen scoren op alle factoren en op de totaalscore van psychopathie, dan meisjes. De

derde deelvraag is: 'In hoeverre is er sprake van gender specifiek probleemgedrag bij adolescenten?'. Er wordt verwacht dat meisjes meer internaliserend probleemgedrag vertonen dan jongens en dat jongens meer externaliserend probleemgedrag vertonen dan meisjes.

De hoofdvraag die gesteld wordt is: 'In hoeverre zijn er verschillen in psychopathische trekken en probleemgedrag tussen jongens en meisjes in de adolescentie?'. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen internaliserende en externaliserende problematiek. Uit eerder onderzoek is bekend dat meisjes over het algemeen meer internaliserende problematiek ervaren dan jongens. Verwacht wordt dat gender daarom een modererend effect heeft op de relatie tussen internaliserende problematiek en de drie factoren van psychopathie. Daarnaast is het bekend dat externaliserende problematiek vaker voorkomt bij jongens. Daarom wordt er ook verwacht dat gender een modererend effect heeft op de relatie tussen externaliserend probleemgedrag en psychopathische trekken.

Methode

Procedure

Scholen voor Voortgezet Middelbaar Beroepsonderwijs (VMBO) en Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO) opleidingen zijn telefonisch en per email benaderd om mee te doen aan het onderzoek. De ouders van de leerlingen hebben toestemming gegeven voor deelname aan het onderzoek, middels het invullen van een briefje indien zij niet wilden dat hun zoon of dochter deel zou nemen. Tijdens schooltijd hebben de jongeren een digitale vragenlijst ingevuld en hebben zij een computertaakje gedaan. Klassikaal is het doel van het onderzoek verteld en is er uitleg gegeven over het invullen van de vragenlijst. De vragenlijsten zijn anoniem en vrijwillig ingevuld.

Steekproef

De onderzoeksgroep bestaat uit 674 adolescenten tussen de 12 en 18 jaar uit de algemene Nederlandse bevolking, met een gemiddelde leeftijd van 14.82 jaar ($SD= 1.47$). De adolescenten volgen onderwijs op VMBO of MBO scholen, verspreid door heel Nederland. Er hebben 361 jongens (54%) en 313 meisjes (46%) meegedaan aan dit onderzoek. Van de steekproef heeft 31% een Nederlandse nationaliteit, 27% heeft een Marokkaanse nationaliteit, 21% heeft een Turkse nationaliteit, 6% is Surinaams, 1% is Antilliaans en 14% heeft een andere nationaliteit. De steekproef heeft een hoge sociaal economische status, dat gemeten is middels de zelfrapportage vragenlijst Family Affluence Scale. Van de respondenten heeft 66% een hoge sociaal economische status, 31% heeft een gemiddelde sociaal economische status en 3% heeft een lage sociaal economische status.

Meetinstrumenten

Demografische gegevens. De respondenten hebben vragen beantwoord met betrekking tot enkele achtergrond gegevens. De gegevens die zijn gebruikt in dit onderzoek zijn leeftijd, etnische achtergrond en sociaal economische status.

Youth Psychopathic traits Inventory. Om de mate van psychopathische trekken te meten is de Youth Psychopathic traits Inventory (YPI) afgenomen. Dit is een zelfrapportage vragenlijst en bestaat uit 50 items op een 4-punts likert schaal. De YPI meet de totaalscore van psychopathie en drie factorscores: de interpersoonlijke factor, de affectieve factor en de lifestyle factor. De interpersoonlijke factor bestaat uit de subfactoren bedrieglijke charme, grandioosheid, leugenachtigheid en manipulatie. Een voorbeeld item van de interpersoonlijke factor is 'Ik ben beter dan iedereen in bijna alles'. De affectieve factor bestaat uit de subfactoren harteloosheid, medogenloosheid en gebrek aan emotie. Een voorbeeld item van de affectieve factor is 'Ik heb zelden spijt van dingen die ik doe, zelfs als andere mensen het gevoel hebben dat ze verkeerd zijn'. De lifestyle factor is opgebouwd uit de subfactoren impulsiviteit, gebrek aan verantwoordelijkheid en sensatie zoeken. Een voorbeeld item van de lifestyle factor is 'Ik vind het leuk dingen te doen alleen maar voor de kick'. De totaalscore van de YPI heeft een Cronbach's Alpha van 0.92 en is daarmee betrouwbaar. De drie factoren zijn eveneens betrouwbaar en hebben een Cronbach's Alpha van 0.90 op de interpersoonlijke factor, 0.75 op de affectieve factor en 0.83 op de lifestyle factor.

Strength and Difficulties Questionnaire. De Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ) wordt gebruikt om gedragskenmerken te meten. De SDQ is een zelfrapportage vragenlijst en bestaat uit 25 items die beantwoord worden op een 3-punts likert schaal. De SDQ heeft 5 subschalen van psychologische attributies: emotionele problemen, gedragsproblemen, hyperactiviteit/aandachtsproblemen, problemen met leeftijdsgenoten en prosociaal gedrag. De vijf subschalen kunnen onderverdeeld worden in drie bredere subschalen: internaliserend probleemgedrag (emotionele problemen en problemen met leeftijdsgenoten), externaliserend probleemgedrag (gedragsproblemen en hyperactiviteit/aandachtsproblemen) en pro-sociaal gedrag. Deze onderverdeling is geschikt voor het screenen van probleemgedrag bij kinderen in de algemene populatie (Goodman, 2010). In huidig onderzoek worden de subschalen internaliserend en externaliserend probleemgedrag gebruikt. Een voorbeeld item van de subschaal internaliserend probleemgedrag is 'Ik pieker veel' en een voorbeeld item van de subschaal externaliserend probleemgedrag is 'Ik word vaak boos en ben vaak driftig'. De SDQ heeft een Cronbach's Alpha van 0.74 en is daarmee een betrouwbaar meetinstrument. De internaliserende schaal heeft een Cronbach's Alpha van 0.62 en is daarmee matig betrouwbaar. De externaliserende schaal is voldoende betrouwbaar en heeft een Cronbach's Alpha van 0.73.

Statistische Analyses

De eerste deelvraag 'In hoeverre zijn psychopathische trekken gerelateerd aan probleemgedrag?' wordt beantwoord door het verband tussen de drie factoren (affectief,

interpersoonlijk en lifestyle) en de totale score van de YPI en de twee probleemgedrag schalen (internaliserend en externaliserend) van de SDQ te berekenen. Dit wordt berekend door middel van een correlatie matrix.

De tweede deelvraag ‘In hoeverre rapporteren jongens en meisjes verschillende psychopathische trekken?’ wordt beantwoordt door de totaalscore van de YPI en de drie factoren van de YPI te vergelijken tussen jongens en meisjes. Het vergelijken van de totaalscore van de YPI tussen jongens en meisjes gebeurt door het uitvoeren van een *t*-toets. De scores op de drie factoren van de YPI worden tussen jongens en meisjes vergeleken door middel van een MANOVA.

Deelvraag drie ‘In hoeverre is er sprake van gender specifiek probleemgedrag bij adolescenten?’ wordt beantwoordt door de scores op de schalen internaliserend- en externaliserend probleemgedrag van de SDQ te vergelijken tussen jongens en meisjes. Dit wordt berekend door het uitvoeren van een MANOVA.

Tot slot wordt de hoofdvraag beantwoordt: ‘In hoeverre zijn psychopathische trekken gerelateerd aan probleemgedrag en in hoeverre verschilt dit voor jongens en meisjes?’. Deze vraag wordt beantwoordt door het uitvoeren van een MANCOVA. Het verband tussen de drie factoren van psychopathie (affectief, interpersoonlijk en lifestyle) en geslacht wordt berekend. Er wordt bekeken of er een interactie effect is tussen geslacht en probleemgedrag op de relatie met psychopathische trekken. Tevens worden er enkelvoudige lineaire regressie analyses uitgevoerd om de relatie tussen psychopathie en probleemgedrag bij jongens en meisjes te onderzoeken.

Resultaten

Data Inspectie

Missende waarde analyse. Missende waarden zijn in de dataset geïmputeerd door de gemiddelde score te berekenen van de respondent op de schaal waarin de missende waarde zich bevindt. Dit heeft bij drie respondenten plaatsgevonden. Respondenten buiten de leeftijdsrange van 12 tot en met 18 jaar zijn niet meegenomen in de analyses. Ook zijn respondenten die zowel de YPI als de SDQ niet hebben ingevuld weggelaten uit de analyses.

Uitbijters. Er is één uitbijter verwijderd uit de steekproef. Deze respondent werd opgemerkt als extreme waarde. Naar aanleiding van de analyse van de antwoorden werd geconcludeerd dat deze respondent alle vragen hetzelfde heeft beantwoord, wat geïnterpreteerd is als het niet serieus maken van de vragenlijst. De totale steekproef bestaat hierdoor uit 674 respondenten.

Normaliteit. Naar aanleiding van de scheefheid en gepiektheid van de variabelen is er een logaritmische transformatie uitgevoerd om de verdeling normaal te maken. De waardes van de gestandaardiseerde scheefheid en gepiektheid van de interpersoonlijke factor, de affectieve factor, de lifestyle factor en de totaalscore van psychopathie zijn weergegeven in Tabel 1. Eveneens zijn in Tabel 1 de gestandaardiseerde scheefheid en gepiektheid van de variabelen internaliserend

probleemgedrag en externaliserend probleemgedrag voor en na het uitvoeren van een logaritmische transformatie te zien. De variabelen kunnen na het uitvoeren van de logaritmische transformatie als normaal verdeeld beschouwd worden.

Tabel 1

Gestandaardiseerde scheefheid en gepiektheid na logaritmische transformatie

	Origineel		Logaritmische transformatie		<i>M</i>	<i>SD</i>	Range
	Z-scheefheid	Z-gepiektheid	Z-scheefheid	Z-gepiektheid			
Interpersoonlijk	10.70	6.01	3.32	-2.37	3.48	0.28	3.00-4.33
Affectief	8.58	4.85	2.18	-0.68	3.35	0.21	2.77-4.03
Lifestyle	5.74	0.05	0.82	-1.59	3.39	0.25	2.71-3.99
Totaal YPI	8.63	5.32	1.89	-0.56	4.52	0.21	4.01-5.21
Internaliserend	8.47	3.01	3.17	-1.96	2.67	0.20	2.30-3.26
Externaliserend	3.67	-1.91	-0.12	-3.04	2.78	0.22	2.30-3.37

Beschrijvende Statistiek

De YPI is onderverdeeld in de interpersoonlijke-, de affectieve- en lifestyle factor. Ook is de totaalscore van psychopathie berekend. De gemiddelden, standaard deviaties en ranges zijn te zien in Tabel 1. De gemiddelden van de interpersoonlijke factor, de affectieve factor en de totaalscore zijn laag en het gemiddelde van de lifestyle factor is hoog. In Tabel 1 zijn ook de gemiddelden, standaard deviaties en ranges te zien van internaliserend en externaliserend probleemgedrag. Op beide schalen wordt gemiddeld laag gescoord.

Analyses

Relatie tussen psychopathie en probleemgedrag. Als eerste is antwoord gezocht op de vraag in hoeverre psychopathische trekken gerelateerd zijn aan probleemgedrag. De correlaties (Pearson's correlatiecoëfficiënt r) tussen de interpersoonlijke-, affectieve- en lifestyle factoren van psychopathie, de totaalscore van psychopathie en de internaliserende en externaliserende schalen zijn te zien in Tabel 2. Er zijn significante positieve verbanden gevonden tussen alle factoren van psychopathie en beide schalen van probleemgedrag. Dit betekent dat een toename aan psychopathische trekken samen gaat met een toename aan probleemgedrag. Alle verbanden zijn significant bevonden bij een significantieniveau van $p < 0.01$. De samenhang tussen externaliserend probleemgedrag en de factoren van psychopathie is sterker dan de samenhang tussen internaliserend probleemgedrag en psychopathie.

Tabel 2

Correlatie matrix psychopathie en probleemgedrag

	Interpersoonlijk	Affectief	Lifestyle	Totaal YPI	Int.	Ext.
Interpersoonlijk	-					
Affectief	.601 *	-				
Lifestyle	.638*	.510*	-			
Totaal YPI	.904*	.788*	.848*	-		
Internaliserend	.218*	.133*	.225*	.233*	-	
Externaliserend	.480*	.360*	.689*	.604*	.365*	-

Opmerking. * $p < 0.01$ (2-zijdig).

Psychopathische trekken bij jongens en meisjes. Deelvraag twee ‘In hoeverre rapporteren jongens en meisjes verschillende psychopathische trekken?’ is beantwoord door middel van een onafhankelijke steekproef t -toets en een MANOVA. Een onafhankelijke steekproef t -toets wijst uit dat jongens ($M = 4.56$, $SD = 0.20$) significant meer psychopathische trekken rapporteren dan meisjes ($M = 4.46$, $SD = 0.20$) op de totaalscore van psychopathie ($t(672) = 6.06$, $p < .001$). Er is een klein tot medium effect ($r = .23$) gevonden.

Een MANOVA toont aan dat er een significant verschil is tussen jongen en meisjes op alle drie de subschalen van psychopathie ($F(3, 670) = 22.94$, $p < .001$; Wilks’ Lambda = 0.91, partial $\eta^2 = 0.093$). Jongens scoren significant hoger dan meisjes op de interpersoonlijke factor van psychopathie ($F(1, 672) = 32.86$, $p < 0.001$, partial $\eta^2 = 0.05$), evenals op de affectieve factor ($F(1, 672) = 60.38$, $p < 0.001$, partial $\eta^2 = 0.08$) en op de lifestyle factor ($F(1, 672) = 7.13$, $p = 0.008$, partial $\eta^2 = 0.01$). Het verschil in variantie wordt bij de interpersoonlijke factor door 5% verklaard door het geslacht. Bij de affectieve factor wordt dit door 8% en bij de lifestyle factor wordt dit door 1% verklaard door het geslacht. De verschillen tussen jongens en meisjes op de drie factoren van psychopathie en op de totaalscore zijn te zien in Tabel 3.

Tabel 3

Verschillen tussen jongens en meisjes in psychopathische trekken

	N	Interpersoonlijk		Affectief		Lifestyle		Totaalscore	
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Jongens	361	3.53	0.27	3.41	0.19	3.41	0.24	4.56	0.20
Meisjes	313	3.41	0.27	3.29	0.19	3.36	0.25	4.44	0.20
<i>P</i> -waarde			<0.001		<0.001		0.008		<0.001

Opmerking. *M*: gemiddelde, *SD*: standaard deviatie, dikgedrukt: significante verschillen

Internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij jongens en meisjes. De derde deelvraag ‘In hoeverre is er sprake van gender specifiek probleemgedrag bij adolescenten?’ wordt

getoetst met een MANOVA. Deze MANOVA toont aan dat meisjes significant meer probleemgedrag rapporteren dan jongens ($F(2, 668) = 6.96, p < 0.001$; Wilks' Lambda = 0.98, partial $\eta^2 = 0.02$). Er wordt 2% van de variantie in probleemgedrag verklaard door het geslacht. Wanneer er naar de afhankelijke variabelen afzonderlijk wordt gekeken, blijkt dat meisjes significant meer internaliserend probleemgedrag rapporteren dan jongens ($F(1, 669) = 10.04, p = 0.002$, partial $\eta^2 = 0.02$). Er werd geen significant verschil tussen jongens en meisjes gevonden op de schaal externaliserend probleemgedrag ($F(1, 669) = 0.43, p = 0.508$). Dit is te zien in Tabel 4.

Tabel 4

Verschillen tussen jongens en meisjes in probleemgedrag

	Internaliserend			Externaliserend	
	N	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Jongens	358	2.64	0.19	2.78	0.21
Meisjes	313	2.69	0.20	2.77	0.22
<i>P</i> -waarde			0.002		0.508

Opmerking. *M* gemiddelde, *SD* standaard deviatie, dikgedrukt: significante verschillen

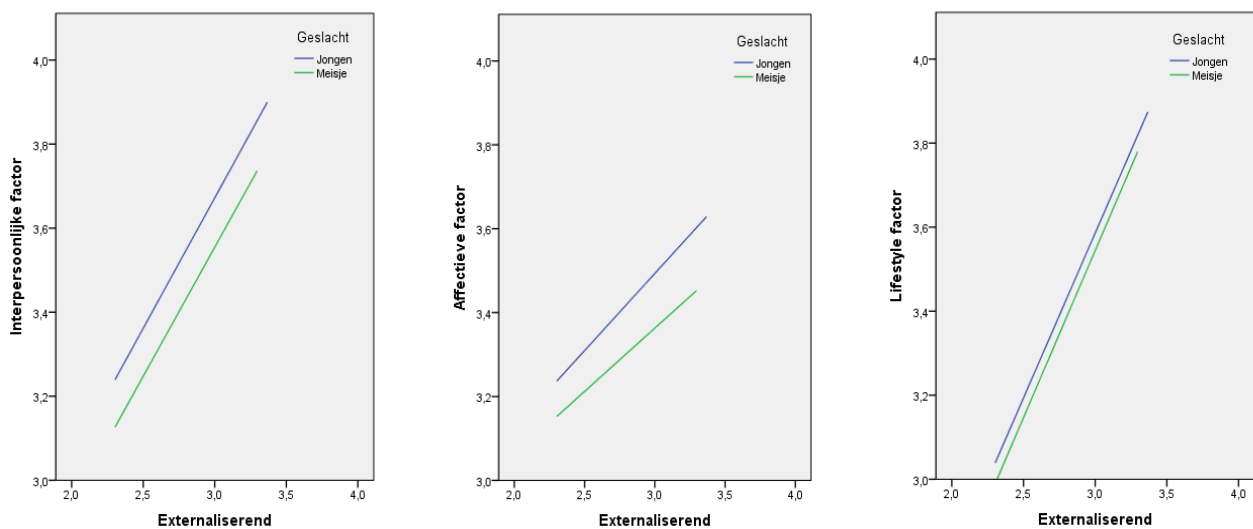
De relatie tussen psychopathie en probleemgedrag bij jongens en meisjes. De hoofdvraag ‘In hoeverre zijn psychopathische trekken gerelateerd aan probleemgedrag en in hoeverre verschilt dit voor jongens en meisjes?’ is door middel van een MANCOVA beantwoord. Voordat de MANCOVA is uitgevoerd, is er gecontroleerd of er aan alle assumpties kon worden voldaan. Aan de assumptie dat er geen significante verschillen tussen de groepen mogen zijn op internaliserend en externaliserend probleemgedrag, kon niet geheel worden voldaan. Zoals in Tabel 4 te zien is, verschillen jongens en meisjes significant in het gerapporteerde internaliserend probleemgedrag. Vanwege dit verschil tussen jongens en meisjes, dient internaliserend probleemgedrag als aparte co-variant berekend te worden in de MANCOVA. Door internaliserend en externaliserend gedrag als aparte co-varianten mee te nemen in de analyse heeft internaliserend probleemgedrag invloed op de gedeelde verklaarde variantie van psychopathie en reduceert externaliserend probleemgedrag de error variantie in het hoofdeffect (Mayers, 2013).

Om het modererende effect van geslacht op de relatie tussen externaliserende problematiek en psychopathische trekken te berekenen is er een MANCOVA uitgevoerd. Uit de MANCOVA blijkt dat er een significant hoofd effect is tussen psychopathische trekken en geslacht ($F(3, 666) = 24.26, p < 0.001$; Wilk's Lambda = 0.901, partial $\eta^2 = 0.099$). Dit wil zeggen dat jongens significant hoger scoren op de drie factoren van psychopathie gezamenlijk dan meisjes, wanneer ook de variabele externaliserend probleemgedrag wordt meegerekend. Post-hoc analyses van de univariate uitkomsten laten zien dat jongens significant hoger scoren dan meisjes op de interpersoonlijke factor

($F(1,668) = 38.46, p < .001, \text{partial } \eta^2 = .054$), op de affectieve factor ($F(1,668) = 65.81, p < .001, \text{partial } \eta^2 = 0.09$) en op de lifestyle factor ($F(1,668) = 9.94, p = .002, \text{partial } \eta^2 = .015$).

Er is geen significant interactie effect gevonden tussen geslacht en externaliserend probleemgedrag op de relatie met psychopathie ($F(3,665) = .48, p = .698; \text{Wilk's } \Lambda = .998, \text{partial } \eta^2 = .002$). Dit betekent dat de relatie tussen externaliserend probleemgedrag en psychopathische trekken is gelijk voor zowel jongens als meisjes.

Om het verband tussen de drie factoren van psychopathie en externaliserend probleemgedrag bij jongens en meisjes duidelijk te maken zijn er tevens enkelvoudige lineaire regressie analyses uitgevoerd. Deze zijn weergegeven in Figuur 1. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de regressielijn van jongens en meisjes. De variantie op de interpersoonlijke factor van psychopathie wordt bij jongens door 23% ($R^2 = 0.234$) en bij meisjes door 24% ($R^2 = 0.239$) verklaard door externaliserend probleemgedrag. De variantie op de affectieve factor van psychopathie van psychopathie wordt bij jongens voor 16% ($R^2 = 0.156$) en bij meisjes voor 12% ($R^2 = 0.115$) verklaard door externaliserend probleemgedrag. Bij jongens wordt 46% ($R^2 = 0.460$) en bij meisjes wordt 49% ($R^2 = 0.494$) van de variantie op de lifestyle factor van psychopathie verklaard door externaliserend probleemgedrag.

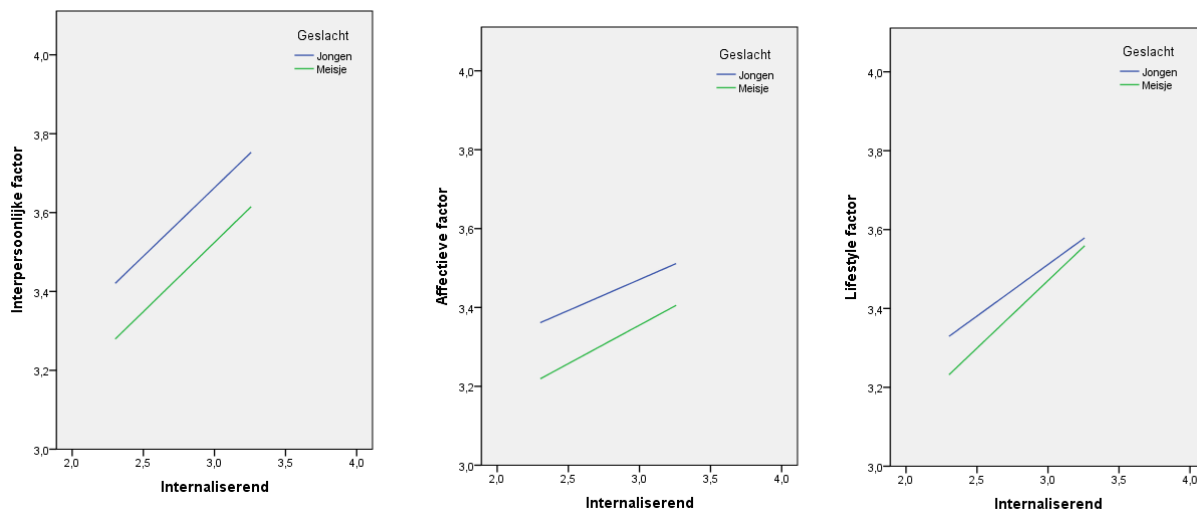
Figuur 1. Lineaire regressie externaliserend probleemgedrag en psychopathie bij jongens en meisjes

Er is eveneens een MANCOVA uitgevoerd om het modererende effect van geslacht op de relatie tussen internaliserende problematiek en psychopathische trekken te berekenen. De MANCOVA toont aan dat er een significant hoofdeffect is tussen psychopathische trekken en geslacht ($F(3,666) = 26.689, p < .001, \text{partial } \eta^2 = .107$), waarbij jongens significant hoger scoren dan meisjes op de drie factoren van psychopathie gezamenlijk. Post-hoc analyses van de univariate uitkomsten laten zien dat jongens significant hoger scoren dan meisjes op de interpersoonlijke factor

($F(1,668) = 45.01, p < 0.001, \text{partial } \eta^2 = .063$), op de affectieve factor ($F(1,668) = 70.84, p < 0.001, \text{partial } \eta^2 = .096$) en op de lifestyle factor ($F(1,668) = 12.84, p < .001, \text{partial } \eta^2 = .019$).

Er is geen significant interactie effect gevonden tussen geslacht en internaliserend probleemgedrag op de relatie met psychopathie ($F(3,665) = 4.19, p = .740$; Wilk's Lambda = .998, partial $\eta^2 = .002$). Dit betekent dat de relatie tussen internaliserend probleemgedrag en psychopathische trekken is gelijk voor zowel jongens als voor meisjes.

Ook de regressielijnen voor de factoren van psychopathie en internaliserend probleemgedrag zijn voor jongens en meisjes in grafieken weergegeven, in Figuur 2. Bij jongens wordt 6% ($R^2 = 0.061$) en bij meisjes wordt 7% ($R^2 = 0.067$) van de variantie op de interpersoonlijke factor van psychopathie verklaard door internaliserend probleemgedrag. De variantie op de affectieve factor van psychopathie wordt bij jongens door 2% ($R^2 = 0.024$) en bij meisjes door 4% ($R^2 = 0.041$) verklaard door internaliserend probleemgedrag. De variantie op de lifestyle factor van psychopathie wordt bij jongens voor 4% ($R^2 = 0.042$) en bij meisjes voor 8% ($R^2 = 0.078$) verklaard door internaliserend probleemgedrag.

Figuur 2. Lineaire regressie internaliserend probleemgedrag en psychopathie bij jongens en meisjes

Discussie

Psychopathie en Probleemgedrag bij Jongens en Meisjes

De hoofdvraag van dit onderzoek is: ‘In hoeverre zijn psychopathische trekken gerelateerd aan probleemgedrag en in hoeverre verschilt dit voor jongens en meisjes?’. Huidig onderzoek toont aan dat psychopathische trekken en probleemgedrag aan elkaar gerelateerd zijn en dat er geen verschillen zijn tussen jongens en meisjes in deze relatie. Gender heeft dus geen modererend effect op de relatie tussen probleemgedrag en psychopathische trekken. De richting van de relatie tussen internaliserend en externaliserend probleemgedrag en psychopathische trekken is bij beide seksen positief. Een

toename aan psychopathische trekken op de drie factoren afzonderlijk gaat gepaard met een toename aan internaliserend probleemgedrag dan wel aan externaliserend probleemgedrag.

Voor de behandeling van adolescenten met psychopathische trekken is het belangrijk om te er rekening mee te houden dat zij vaak ook problematiek ervaren op andere gebieden, zoals emotionele problemen, problemen met leeftijdsgenoten, aandachtstekort, hyperactiviteit en gedragsproblemen. Daarbij kunnen jongens en meisjes de zelfde soort behandeling krijgen, die afgestemd is op hun problematiek. Kennis over co-morbiditeit is belangrijk omdat zij het verloop van een stoornis kunnen beïnvloeden evenals de behandeling en de uitkomsten hiervan (Widger, 2006). Echter, zou vergelijkend onderzoek met jongens en meisjes in de forensische- en klinische populatie nodig zijn om te achterhalen of de gevonden verbanden ook aangetoond kunnen worden bij adolescenten waarbij sprake is van ernstigere problematiek dan in de algemene steekproef.

Psychopathie en Probleemgedrag

De eerste deelvraag was 'In hoeverre zijn psychopathische trekken gerelateerd aan probleemgedrag?'. Alle factoren van psychopathie evenals de totaalscore van psychopathie zijn significant positief gerelateerd aan internaliserend en externaliserend probleemgedrag.

Psychopathie en internaliserend probleemgedrag. Internaliserend probleemgedrag is significant gerelateerd aan alle drie de factoren van psychopathie evenals aan de totaalscore van psychopathie. Dit wil zeggen dat meer psychopathische trekken samen gaan met meer internaliserende problematiek. De positieve relatie die is gevonden tussen internaliserende problematiek en de lifestyle factor komt overeen met wat verwacht werd naar aanleiding van eerdere studies hiernaar (Hicks & Patrick, 2006; Blonigen et. al., 2010; Hale, Goldstein, Abramowitz & Kosson, 2004). Adolescenten die sensatie zoeken, moeite hebben met het maken van toekomstplannen, impulsief gedrag vertonen en zich onverantwoordelijk gedragen hebben daardoor vaak ook emotionele problemen en problemen met leeftijdsgenoten. Er is in huidig onderzoek niet onderzocht op welke manier dit elkaar beïnvloed, maar het is wel bekend dat internaliserende problematiek vaak het gevolg is van de negatieve consequenties die verbonden zijn aan ongewenst gedrag (Willemsen & Verhaeghe, 2012).

Ook blijkt uit huidig onderzoek dat een toename aan psychopathische trekken op de interpersoonlijke factor, alsmede op de affectieve factor gepaard gaat met een toename aan internaliserende problematiek. Deze positieve relatie is significant bevonden. Dit is in contrast met wat er verwacht werd na aanleiding van eerdere studies. Veel onderzoek op dit gebied toonde een negatieve relatie aan tussen internaliserende problematiek en de interpersoonlijke affectieve factor van psychopathie (Dolan & Rennie, 2007a; Sevecke, Lehmkuhl & Krischer, 2009; Hicks & Patrick, 2006; Blonigen et, al, 2009; Verona, Hicks & Patrick, 2005).

De gevonden resultaten kunnen verklaard worden doordat de steekproef mogelijk bestaat uit jongeren met trekken van secundaire psychopathie, terwijl vergelijkbare onderzoeken meer gebaseerd zijn op primaire psychopaten. Secundaire psychopathie kenmerkt zich door het hebben van meer

gevoelens van emotionele stress, angst en depressie dan dat het geval is bij primaire psychopathie (Karpman, 1948). Het onderscheid tussen deze twee subtypes wordt gemaakt op basis van de aan- of afwezigheid van angst. Primaire en secundaire psychopaten vertonen het zelfde gedrag, echter verschillen zij van elkaar in genetische aanleg en in hun motivatie voor hun gedrag. Men gaat er vanuit dat primaire psychopathie het gevolg is van een genetische kwetsbaarheid voor emotionele tekorten, terwijl secundaire psychopathie ontstaat als gevolg van gebeurtenissen in de omgeving zoals mishandeling. Meer onderzoek hiernaar zal nodig zijn om uit te wijzen of er sprake is van verschillende verbanden met internaliserende problematiek bij deze twee subtypen psychopaten.

De resultaten die in huidig onderzoek gevonden zijn kunnen daarnaast verklaard worden doordat de koepelterm internaliserend probleemgedrag breed is en hier verschillende psychopathologie onder verstaan kan worden. Veel studies naar internaliserende problematiek zijn gericht op angst problematiek, depressie of suicidaliteit, terwijl huidig onderzoek de focus legt op emotionele problemen en problemen met leeftijdsgenoten. In huidig onderzoek zijn er dus andere aspecten van internaliserend probleemgedrag onderzocht. Dit betekent dat niet alle psychopathologie die onder internaliserende problematiek valt op de zelfde wijze verband houden met psychopathie.

Tot slot kan een verklaring voor de gevonden resultaten liggen in de meetpretentie van de vragenlijsten. De Strength and Difficulties Questionnaire is een screeningsvragenlijst voor emotionele en gedragsproblematiek, maar in andere onderzoeken is vaak gebruik gemaakt van specifieke diagnostische vragenlijsten. Deze specifieke vragenlijsten gaan dieper in op bepaalde problematiek, terwijl er door een screeningsvragenlijst slechts oppervlakkigere kenmerken van problematiek meet. Er zouden mogelijk andere verbanden gevonden zijn als er gebruik was gemaakt van specifiekere vragenlijsten.

Psychopathie en externaliserend probleemgedrag. Externaliserend probleemgedrag is significant gerelateerd bevonden aan alle drie de factoren van psychopathie (interpersoonlijk, affectief en lifestyle). Meer psychopathische trekken gaan dus samen met meer externaliserend probleemgedrag. Deze resultaten komen overeen met bevindingen uit eerdere studies, die vonden dat psychopathie een overlap heeft met verschillende problematiek die onder de koepelterm externaliserend probleemgedrag geschaard kunnen worden, zoals oppositioneel opstandig gedrag, gedragsproblemen, ADHD en agressie (Sevecke, Kosson & Krischer, 2009; Christian, Frick, Hill, Tyler & Frazer, 1997; Marsee, Silverthorn & Frick, 2005).

De lifestyle factor heeft de sterkste samenhang met externaliserend probleemgedrag ($r=.68$), in vergelijking tot de interpersoonlijke factor ($r=.48$) en de affectieve factor ($r=.36$). Dit is eveneens gevonden in eerder onderzoek naar de relatie tussen externaliserend gedrag en psychopathie bij mannen (Patrick, Hicks, Krueger & Lang, 2005). Dit wordt verklaard doordat de lifestyle factor psychopathische gedragskenmerken meet, die tevens ook gerapporteerd kunnen worden als externaliserend gedrag.

De steekproef van huidig onderzoek bestaat uit adolescenten uit de algemene populatie, die relatief laag scoren op zowel psychopathie als externaliserend probleemgedrag. Andere studies op het gebied van psychopathie en externaliserend probleemgedrag hebben daarentegen vaak een forensische steekproef gebruikt (Sevecke, Kosson & Krischer, 2009; Patrick, Hicks, Krueger & Lang, 2005; Christian, Frick, Hill, Tyler & Frazer, 1997; Sevecke, Lehmkuhl & Krischer, 2009). Over het algemeen kan men er vanuit gaan dat de ernst van de gerapporteerde psychopathie en externaliserende problematiek hoger is in deze forensische populatie dan in de algemene populatie. Huidig onderzoek geeft weer dat er dus een vergelijkbaar verband is tussen psychopathische trekken en externaliserende problematiek, bij zowel adolescenten in de algemene- als in de forensische populatie.

In huidig onderzoek is externaliserend probleemgedrag gemeten middels de screeningsvragenlijst SDQ, waarbij de adolescenten kenmerken van hyperactiviteits- en aandachtstekort problemen en gedragsproblemen rapporteerden. Echter, is er in de literatuur voornamelijk gebruik gemaakt van klinische en diagnostische vragenlijsten om de mate van externaliserende problematiek te meten. Hieruit kan geconcludeerd worden dat ook bij adolescenten die slechts kenmerken van externaliserend gedrag rapporteren, een relatie aanwezig is tussen psychopathie en externaliserend probleemgedrag.

Psychopathie en Gender

De tweede deelvraag van dit onderzoek was ‘In hoeverre rapporteren jongens en meisjes verschillende psychopathische trekken?’. Gevonden is dat jongens significant meer psychopathische trekken rapporteren dan meisjes op de totaalscore van psychopathie. Ook scoren jongens hoger dan meisjes op alle drie de factoren van psychopathie: de interpersoonlijke factor, de affectieve factor en de lifestyle factor. Deze resultaten komen overeen met wat verwacht werd op basis van de bestaande literatuur waarin dit gender verschil ook gevonden wordt (Marsee, Silverthorn & Frick, 2005; Forth, Brown, Hart & Hare, 1996; Visser, Pozzebon, Bogaert & Ashton, 2010; Sevecke, Lehmkuhl & Krischer, 2009).

Er zijn meerdere studies die deze genderverschillen in kaart proberen te brengen en deze proberen te verklaren. Zo vonden Forouzan en Cooke (2005) dat er genderverschillen zijn in de ‘core traits’ van psychopathie en in de kenmerkende manier waarop deze tot uiting komen. Zij toonden aan dat er verschillen zijn in de uiting van psychopathisch gedrag, interpersoonlijke kenmerken, psychologische bedoelingen en in de assessment van psychopathie door andere maatschappelijke normen. Mannen en vrouwen verschillen van elkaar in bijvoorbeeld hun uiting van manipulatief gedrag, waarbij vrouwen meer flirtend gedrag vertonen en mannen anderen juist meer oplichten of bedriegen (Salekin, Rogers & Machin, 2001). Betreft interpersoonlijke kenmerken rapporteren vrouwen een mindere mate van welbespraaktheid, oppervlakkige charme en een grandioos gevoel van eigenwaarde dan mannen, behalve de extreme gevallen (Forouzan & Cooke, 2005). Ook hebben mannen en vrouwen andere psychologische bedoelingen en een andere motivatie voor het vertonen

van psychopatisch gedrag. Vrouwen gedragen zich bijvoorbeeld seksueel riskant om anderen uit te buiten of als strategie om anderen te manipuleren waardoor ze winst behalen op financieel, sociaal of narcistisch gebied. Voor mannen kan dit daarentegen een vorm van sensatie zoeken zijn. Tot slot veronderstellen Forouzan en Cooke (2005) dat maatschappelijke normen invloed hebben op het meten van psychopathie bij mannen en vrouwen. Zo is het voor vrouwen maatschappelijk geaccepteerd dat ze op haar familie steunt terwijl dit gedrag bij mannen bestempeld wordt als een parasitaire levensstijl.

In de literatuur over psychopathie bij vrouwen wordt gesproken van een ‘gender bias’ waarmee een afwijking in het meten van psychopathie bedoeld wordt (Forouzan & Cooke, 2005). Het veel gebruikte meetinstrument de PCL-R is gebaseerd op een overwegend mannelijke steekproef waardoor men vraagtekens zet bij het gebruik hiervan om psychopathie bij vrouwen te meten (Rogstad & Rogers, 2008). Forouzan en Cooke (2005) veronderstellen dat dit een reden is waardoor de prevalentie van psychopathie bij vrouwen lager uitvalt dan bij mannen. Ook blijkt uit factor analyse onderzoek dat er verschillen in factorstructuren van psychopathie zijn bij jongens en meisjes (Salekin, Rogers & Machin, 2001). Ook dit kan komen doordat de meetinstrumenten gebaseerd zijn op specifieke steekproeven zoals mannelijke gevangenen (Forouzan & Cooke, 2005). De YPI die in huidig onderzoek is gebruikt is gebaseerd op de PCL-R, waardoor aangenomen kan worden dat hiervoor het zelfde geldt. Of dit daadwerkelijk zo is zal nog onderzocht moeten worden.

Er zal meer onderzoek nodig zijn naar deze gender verschillen in de ‘core traits’ van psychopathie en naar de veronderstelde ‘gender bias’ in het meten van psychopathie. Aan de uitkomsten hiervan kleeft een grote maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie met betrekking tot de behandeling van meisjes en vrouwen met psychopathie. Wanneer er daadwerkelijk andere ‘core traits’ zijn bij vrouwen, en deze door een meet bias niet aan het licht komen kan er sprake zijn van een onder-diagnostisering van psychopathie bij vrouwen. Dit zal er toe leiden dat een deel van de vrouwen met psychopathie geen behandeling hiervoor zullen krijgen terwijl ze dit wel nodig hebben. Voor deze vrouwen zelf, voor hun omgeving en de maatschappij is dit schadelijk. Tevens kan het hierdoor zijn dat de behandeling niet volledig aansluit op de problematiek van psychopatische vrouwen, wat leidt tot minder effect van de behandeling.

Probleemgedrag en Gender

De derde deelvraag van dit onderzoek was ‘In hoeverre is er sprake van gender specifiek probleemgedrag bij adolescenten?’. Uit de resultaten is gebleken dat meisjes significant meer internaliserende problematiek vertonen dan jongens. Dit komt overeen met wat verwacht werd op basis van de bestaande literatuur, waarin meer internaliserende problematiek zoals angststoornissen, depressie, suïcidaliteit en sociale terugtrekking bij meisjes gevonden werd (Leadbeater, Kuperminc, Blatt & Hertzog, 1999; Sevecke, Lehmkuhl & Krischer, 2009). Ook meisjes uit de algemene populatie zijn dus kwetsbaarder voor emotionele problemen dan jongens en deze verschillen zijn al zichtbaar in de adolescentie.

Daarnaast is gebleken dat jongens en meisjes niet verschillen in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag. Dit is in contrast met wat verwacht werd op basis van eerdere studies die vonden dat jongens significant meer externaliserend probleemgedrag vertonen dan meisjes (Leadbeater, Kuperminc, Blatt & Hertzog, 1999; Sevecke, Lehmkuhl & Krischer, 2009; Berkhout, Young & Gross, 2011). Deze afwezigheid van een significant verschil in externaliserend probleemgedrag valt mogelijk te verklaren door het feit dat de steekproef bestaat uit adolescenten uit de algemene populatie. In deze populatie is het niveau van probleemgedrag over het algemeen lager dan in de klinische- of forensische populatie waar andere onderzoeken zich op gericht hebben, waardoor de verschillen tussen jongens en meisjes ook kleiner zullen zijn.

Daarnaast moet in overweging worden genomen dat externaliserend probleemgedrag is onderzocht middels zelfrapportage, dat de eigen beleving van probleemgedrag meet. Dit kan een vertekend beeld geven van de werkelijkheid, zeker als jongeren hun eigen gedrag niet als problematisch ervaren of wanneer ze een gebrekkig inzicht hebben in hun eigen problematiek (Lilienfeld & Fowler, 2006). Deze response bias kan leiden tot een onderrapportage van probleemgedrag en het is een bekend nadeel van het afnemen van zelf-rapportage vragenlijsten bij personen met psychopathische trekken. Een ander probleem van zelfrapportage van probleemgedrag is dat de jongeren geneigd kunnen zijn tot het geven van sociaal wenselijke antwoorden (Nederhof, 1985). Dit doen ze bijvoorbeeld omdat ze bang zijn voor de consequenties van het aangeven van ongewenst gedrag, bijvoorbeeld dat dit bij leerkrachten of ouders bekend zal worden. Dit kan leiden tot onderrapportage van de daadwerkelijke problematiek.

Sterke kanten

Veel eerdere onderzoeken zijn gericht op psychopathie bij volwassenen of hebben als onderzoeksgroep adolescenten die zich in de gevangenis bevinden (Sevecke, Lehmkuhl & Krischer, 2009; Penney & Moretti, 2007; Blonigen et. all, 2010; Dolan & Rennie, 2007a). Naar gender verschillen in psychopathie is in de Nederlandse populatie adolescenten nog zeer weinig onderzoek gedaan. De resultaten die uit huidig onderzoek verkregen zijn, zijn hierdoor een waardevolle toevoeging op de bestaande literatuur. Tevens kunnen ze gebruikt worden om resultaten van toekomstig onderzoek naar genderverschillen bij adolescenten in de gevangenis tegen af te zetten.

Meer inzicht in de kenmerken van psychopathie bij adolescenten en kennis over hoe psychopathie en probleemgedrag zich bij jongens en meisjes tot elkaar verhouden kan er voor zorgen dat de behandeling beter aansluit op het geslacht. Dit zal bijdragen aan de effectiviteit van behandelingen bij meisjes en vrouwen met psychopathie, wat de kans op recidive verkleint.

De grote steekproef in huidig onderzoek maakt de uitkomsten hiervan betrouwbaar. Tevens bestaat de steekproef uit jongeren met verschillende etnische achtergronden, wat zorgt voor een representatieve afspiegeling van de Nederlandse samenleving. Ook zijn de uitkomsten hierdoor generaliseerbaar naar de populatie adolescenten in Nederland.

Tekortkomingen

Een beperking van dit onderzoek is dat internaliserend en externaliserend probleemgedrag gemeten is met de screeningsvragenlijst de Strength and Difficulties Questionnaire. Hierdoor is er een algemeen beeld van problematiek gemeten maar is het niet duidelijk welke specifieke internaliserende of externaliserende problemen de jongere ervaart. Hierdoor is het ook niet goed mogelijk om de resultaten te vergelijken met eerdere studies. Een ander nadeel van de SDQ is dat de schaal internaliserende probleemgedrag een Cronbach's Alpha heeft van 0.62, waarmee deze schaal matig betrouwbaar is.

Ook kan het als een beperking gezien worden dat het onderzoek is uitgevoerd bij jongeren die onderwijs volgen op een VMBO of MBO opleiding. Dit zijn de lager opgeleiden van de Nederlandse samenleving en hierdoor zijn zij niet representatief voor alle adolescenten in Nederland. Psychopathie kan ook juist voorkomen bij hoog opgeleide mensen die zich door hun intelligentie en psychopathische persoonlijkheid op topfuncties in bedrijven bevinden (Babiak, Neumann & Hare, 2010).

Een bekend nadeel van zelf-rapportage vragenlijsten voor het meten van psychopathie is dat psychopaten vaak liegen en een gebrek aan zelfinzicht hebben betreft hun psychologische problemen (Lilienfeld & Fowler, 2006). Om te controleren voor deze problemen van zelf-rapportage had er een vragenlijst voor het meten van sociaal wenselijke antwoorden meegenomen kunnen worden in dit onderzoek. Ook had er gebruik gemaakt kunnen worden van informanten zoals ouders of leraren die vragen over de jongere in hadden kunnen vullen.

Aanbevelingen

Toekomstig onderzoek naar psychopathie bij meisjes en vrouwen is nodig. Er zijn meerdere aanwijzingen dat psychopathie bij vrouwen mogelijk bestaat uit andere karakteristieke kenmerken dan bij mannen. Toekomstig onderzoek zou moeten uitwijzen hoe een psychopathische persoonlijkheidsstoornis er bij vrouwen uit ziet en welke interpersoonlijke, affectieve en gedragskenmerken vrouwen met psychopathie vertonen.

Tevens zou toekomstig onderzoek zich kunnen richten op het vergelijken van de populatie niet- klinische of forensische adolescenten met hun leeftijdsgenoten in de gevangenis of gesloten jeugdzorg. Hierdoor zou in kaart gebracht kunnen worden of de gevonden genderverschillen in psychopathie in relatie tot probleemgedrag het zelfde zijn bij jongeren die over meer of mindere mate van probleemgedrag en psychopathie beschikken.

Op het gebied van gender en psychopathie valt nog veel te onderzoeken. Voor toekomstig onderzoek zou het ook interessant zijn om een validatie onderzoek van de YPI bij vrouwen te starten. Er heerst in de literatuur veel onduidelijkheid over de toepasbaarheid van de psychopathie meetinstrumenten bij vrouwen, gezien het feit dat deze ontworpen zijn aan de hand van een mannelijke sample.

Literatuur

- Achenbach, T. M. (1991). The Young Adult Self Report. *Department of Psychiatry*, University of Vermont, Burlington.
- American Psychiatric Association (2000). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (4th ed.; text revision)*. Washington, DC: Author.
- Arnett, J. J. (1999). Adolescent storm and stress, reconsidered. *American Psychologist*, *54*(5), 317-326.
- Baillargeon, R. H., Zoccolillo, M., Keenan, K., Cote, S., Perusse, D., Wu, H, Boivin, M., & Temblay, R. E. (2007). Gender differences in physical aggression: A prospective population-based survey of children before and after 2 years of age. *Developmental Psychology*, *43*(1), 13-26.
- Berkhout, O. V., Young, J. N., & Gross, A. M. (2011). Mean girls and bad boys: Recent research on gender differences in conduct disorder. *Aggression and Violent Behavior*, *16*, 503-511.
- Blonigen, D. M., Douglas, K. S., Skeem, J. L., Edens, J. F., Patrick, C. J., Poythress, N. G., Lilienfeld, S. O., & Krueger, R. F. (2010). Multimethod assessment of psychopathy in relation to factors of internalizing and externalizing from the personality assessment inventory: The impact of method variance and suppressor effects. *Psychological Assessment*, *22*(1), 96-107.
- Bongers, I. L., Koot, H. M., van der Ende, J., & Verhulst, F. C. (2003). The normative development of child and adolescent problem behavior. *Journal of Abnormal Psychology*, *112*(2), 179-192.
- Brandt, J. R., Kennedy, W. A., Patrick, C. J., & Curtin, J. J. (1997). Assessment of psychopathy in a population of incarcerated adolescent offenders. *Psychological Assessment*, *9*(4), 429-435.
- Campbell, M. A., Porter, S., & Santor, D. (2004). Psychopathic traits in adolescent offenders: An evaluation of criminal history, clinical and psychosocial correlates. *Behavioral Sciences and the Law*, *22*, 23-47.
- Christian, R. E., Frick, P. J., Hill, N. L., Tyler, L., & Frazer, D. R. (1997). Psychopathy and conduct problems in children: II. Implications for subtyping children with conduct problems. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, *36*(2), 233-241.
- Cleckley, H. (1941, 1964). *The Mask of Sanity*. St. Louis, MO: Mosby.
- Cooke, D. J., & Michie, C. (2001). Refining the construct of psychopathy: Toward a hierarchical model. *Psychological Assessment*, *3*(2), 171-188.
- Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1995). Relational aggression, gender and social-psychological adjustment. *Child Development*, *66*, 710-722.
- Dolan, M. (2004). Psychopathic personality in young people. *Advances in Psychiatric Treatment*, *10*, 466-473.
- Dolan, M. C. & Rennie, C. E. (2007). Is juvenile psychopathy associated with low anxiety and fear in conduct-disordered male offenders? *Journal of Anxiety Disorders*, *21*, 1028-1038.

- Dolan, M. C., & Rennie, C. E. (2007a). The relationship between psychopathic traits measured by the Youth Psychopathic trait Inventory and psychopathology in a UK sample of conduct disordered boys. *Journal of Adolescence*, *30*, 601-611.
- Dolan, M. & Völlm, B. (2009). Antisocial personality disorder and psychopathy in women: A literature review on the reliability and validity of assessment instruments. *International Journal of Law and Psychiatry*, *32*, 2-9.
- Forth, A. E., & Book, A. S. (2010). Psychopathic traits in children and adolescents: The relationship with antisocial behaviors and aggression. In D. Lynam & R. Salekin (Eds.), *Handbook of child and adolescent psychopathy* (pp. 251-283). New York: Guildford.
- Forth, A. E., Brown, S. L., Hart, S. D., & Hare, R. D. (1996). The assessment of psychopathy in male and female noncriminals: reliability and validity. *Personality and Individual Differences*, *20*(5), 531-543.
- Forth, A. E., Kosson, D. S., & Hare, R. D. (2003). *The Psychopathy Checklist: Youth Version*. Toronto: Multi-Health Systems.
- Frick, P. J., Lilienfeld, S. O., Ellis, M., Loney, B., & Silverthorn, B. (1999). The association between anxiety and psychopathy dimensions in children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *27*(5), 383-392.
- Frick, P. J., O'Brien, B. S., Wootton, J. M., & McBurnett, K. (1994). Psychopathy and conduct problems in children. *Journal of Abnormal Psychology*, *103*(4), 700-707.
- Goodman, A., Lamping, D. L., & Ploubidis, G. B. (2010). When to use broader internalizing and externalizing subscales instead of the hypothesized five subscales on the Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ): Data from British parents, teachers and children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *38*(8), 1179-1191.
- Gorman-Smith, D., & Loeber, R. (2005). Are developmental pathways in disruptive behaviors the same for girls and boys? *Journal of Child and Family Studies*, *14*(1), 15-27.
- Graaf de, R., ten Have, M., & Dorsselaer, S. (2010). De psychische gezondheid van de Nederlandse bevolking NEMESIS-2: Opzet en eerste resultaten. Utrecht: Trimbos-Instituut. Retrieved from <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/02/10/de-psychische-gezondheid-van-de-nederlandse-bevolking.html>
- Grann, M. (2000). The PCL-R and gender. *European Journal of Psychological Assessment*, *16*(3), 147-149.
- Hale, L. R., Goldstein, D. S., Abramowitz, C. S., & Kosson, D. S. (2004). Psychopathy is related to negative affectivity but not to anxiety sensitivity. *Behavior Research and Therapy*, *42*, 697-710.
- Hankin, B. L., Mermelstein, R., & Roesch, L. (2007). Sex differences in adolescent depression: Stress exposure and reactivity models. *Child Development*, *78*(1), 279-295.

- Hare, R. D. (1998). The Hare PCL-R: Some issues concerning its use and misuse. *Legal and Criminological Psychology*, 3, 99-119.
- Hare, R. D. (1998a). Psychopathy, affect and behavior. In D. Cooke, A. Forth & R. Hare (Eds.), *Psychopathy: Theory, research and implications of society* (pp. 105-139). Dordrecht: Kluwer.
- Hare, R. D. (2003). *Hare Psychopathy Checklist-Revised (PCL-R): Second edition, technical manual*. Toronto: Multi-Health Systems.
- Hicks, B. M., & Patrick, C. J. (2006). Psychopathy and negative emotionality: Analysis of suppressor effects reveal distinct relations with emotional distress, fearfulness, and anger-hostility. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(2), 276-287.
- Karpman, B. (1941). Conscience in the psychopath: Another version. *American Journal of Orthopsychiatry*, 18, 455-491.
- Leadbeater, B. J., Kuperminc, G. P., Blatt, S. J., & Hertzog, C. (1999). A multivariate model of gender differences in adolescents' internalizing and externalizing problems. *Developmental Psychology*, 35(5), 1268-1282.
- Lee, Z. & Salekin, R. T. (2010). Psychopathy in a non-institutional sample: Differences in primary and secondary subtypes. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 1(3), 153-169.
- Lilienfeld, S. O., & Fowler, K. A. (2006). The self-report assessment of psychopathy. In C. J. Patrick (Eds.), *Handbook of psychopathy* (pp. 107-132). New York: The Guildford press.
- Lykken, D. T. (1957). A study of anxiety in the sociopathic personality. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 55(1), 6-10.
- Marsee, M. A., Silverthorn, P., & Frick, P. J. (2005). The association of psychopathic traits with aggression and delinquency in non-referred boys and girls. *Behavioral Science and the law*, 23, 803-817.
- Mathias, C. W., Furr, R. M., Daniel, S. S., Marsh, D. M., Shannon, E. E., & Dougherty, D. M. (2007). The relationship of inattentiveness, hyperactivity and psychopathy among adolescents. *Personality and Individual Differences*, 43, 1333-1343.
- Mears, D. P., Ploeger, M., & Warr, M. (1998). Explaining the gender-gap in delinquency: Peer influences and moral evaluations of behavior. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 35(3), 251-266.
- Mayers, A. (2013). Analyses of covariance. In Mayers, A. (Eds.) *Introduction to statistics and SPSS in psychology* (pp. 262-396), Pearson Education Limited. Retrieved from <http://home.pearsonhighered.com/>
- Mills, J. F., Loza, W., & Kroner, D. G. (2003). Predictive validity despite social desirability: Evidence for the robustness of self-report among offenders. *Criminal Behavior and Mental Health*, 13, 140-150.
- Moffit, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674-701.

- Nederhof, A. J. (1985). Methods of coping with social desirability bias: A review. *European Journal of Social Psychology, 15*, 263-280.
- Pardini, D. A., Lochman, J. E., & Frick, P. J. (2003). Callous/unemotional traits and social-cognitive processes in adjudicated youths. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 42*(3), 364-371.
- Patrick, C. J., Hicks, B. M., Krueger, R. F., & Lang, A. R. (2005). Relations between psychopathy facets and externalizing in a criminal offender sample. *Journal of Personality Disorders, 19*(4), 339-356.
- Penney, S. R., & Moretti, M. M. (2007). The relation of psychopathy to concurrent aggression and antisocial behavior in high-risk adolescent girls and boys. *Behavioral Sciences and the Law, 25*, 21-41.
- Reitz, E., Deković, M., & Meijer, A. M. (2005). The structure and stability of externalizing and internalizing problem behavior during early adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 34*(6), 577-588.
- Rogstad, J. E., & Rogers, R. (2008). Gender differences in contributions of emotion to psychopathy and antisocial personality disorder. *Clinical Psychology Review, 28*, 1472-1484.
- Roza, S. J., Hofstra, M. B., van der Ende, J., & Verhulst, F. C. (2003). Stable prediction of mood and anxiety disorders based on behavioral and emotional problems in childhood: A 14-year follow-up during childhood, adolescence and young adulthood. *The American Journal of Psychiatry, 160*, 2116-2121.
- Rudolph, K. D. (2002). Gender differences in emotional responses to interpersonal stress during adolescence. *Journal of Adolescent Health, 30*(4), 3-13.
- Salekin, R. T., Leistico, A. R., Trobst, K. K., Schrum, C. L., & Lochman, J. E. (2005). Adolescent psychopathy and personality theory – the interpersonal circumplex: Expanding evidence of a nomological net. *Journal of Abnormal Child Psychology, 33*(4), 445-460.
- Salekin, R. T., Rogers, R., & Machin, D. (2001). Psychopathy in youth: Pursuing diagnostic clarity. *Journal of Youth and Adolescence, 30*(2), 173-195.
- Schmitt, W. A., & Newman, J. P. (1999). Are all psychopathic individuals low-anxious? *Journal of Abnormal Psychology, 108*(2), 353-358.
- Seagrave, D., & Grisso, T. (2002). Adolescent development and the measurement of juvenile psychopathy. *Law and Human Behavior, 26*(2), 219-239.
- Sevecke, K., & Kosson, D. S. (2010). Relationships of child and adolescent psychopath to other forms of psychopathology. In D. Lynam, & R. Salekin, (Eds.), *Handbook of child and adolescent psychopathy* (pp. 284-314). New York: Guildford.
- Sevecke, K. S., Kosson, D. S., & Krischer, M. K. (2009). The relationship between attention deficit hyperactivity disorder, conduct disorder, and psychopathy in adolescent male and female detainees. *Behavioral Sciences and the Law, 27*, 577-598.

- Sevecke, K., Lehmkuhl, G., & Krischer, M. K. (2009). Examining relations between psychopathology and psychopathy dimensions among adolescent female offenders. *European Child and Adolescent Psychiatry, 18*(2), 85-95.
- Siegel, A. W., & Scovill, L. C. (2000). Problem behavior: The double symptom of adolescence. *Development and Psychopathology, 12*, 763-793.
- Steffensmeier, D., & Allan, E. (1996). Gender and crime: Toward a gendered theory of female offending. *Annual Review of Sociology, 22*, 459-87.
- Verona, E., Hicks, B. M., & Patrick, C. J. (2005). Psychopathy and suicidality in female offenders: Mediating influences of personality and abuse. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 73*(6), 1065-1073.
- Visser, B. A., Pozzebon, J. A., Bogaert, A. F., & Ashton, M. C. (2010). Psychopathy, sexual behavior, and esteem: It's different for girls. *Personality and Individual Differences, 48*, 833-838.
- Wade, T. J., Cairney, J., & Pevalin, D. J. (2002). Emergence of gender differences in depression during adolescence: National panel results from three countries. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 41*(2), 190-198.
- White, S. F., & Frick, P. J. (2010). Callous- unemotional traits and their importance to causal models of severe antisocial behavior in youth. In D. Lynam, & R. Salekin, (Eds.), *Handbook of child and adolescent psychopathy* (pp. 135-155). New York: The Guildford press.
- Widger, T. A. (2006). Psychopathy and DSM-IV psychopathology. In C. J. Patrick (Eds.), *Handbook of psychopathy* (pp 156-171). New York: The Guildford press.
- Willemsen, J., & Verhaeghe, P. (2012). Psychopathy and internalizing psychopathology. *International Journal of Law and Psychiatry, 35*, 169-275.
- Wolff, J. C., & Ollendick, T. H. (2006) The comorbidity of conduct problems and depression in childhood and adolescence. *Clinical Child and Family Psychology Review, 9*(3/4), 201-220.
- Zoccolillo, M. (1992). Co-occurrence of conduct disorder and its adult outcomes with depressive and anxiety disorders: A review. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 31*(3), 547-556.